

РОЛЬ РЕСПУБЛІКАНСЬКОГО ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

СУХОНОС Володимир Вікторович - д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри фундаментальної юриспруденції та конституційного права ННІ права, Сумський державний університет

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9058-5182>

УДК 342.51+351.864.2

DOI 10.32782/NP.2022.2.33

Стаття присвячена проблематиці конституційно-правового виміру ролі республіканського глави держави в процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу.

При цьому, питання ролі президента в значених процесах становить певний інтерес для вітчизняної юриспруденції, оскільки в сучасному вітчизняному суспільстві знову розпочалися дискусії щодо трансформації змішаної системи республіканського правління в президентську.

Отже, метою цього дослідження є роль республіканського глави держави в процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу, зокрема, її конституційно-правовий вимір.

У статті обґрунтовано, що президент США, очолюючи виконавчу владу, та співпрацюючи із законодавчою та судовою гілками, фактично уособлює єдність законодавчої, виконавчої та судової влади США. З'ясовано, що президент США функціонально реалізує повноваження глави держави, навіть будучи інституціонально позбавлений цього права. Доведено, що функціонально обов'язки глави держави в умовах республіки виконують президенти. Стаття містить висновок про те, що в Україні президент також може впливати на процеси формування та функціонування оборонно-промислового комплексу. Наголошується, що з урахуванням того факту, що розвиток озброєння і військової техніки прямо стосується питань оборони та національної безпеки, Президент України опосередковано, через РНБО та

Кабінет Міністрів України, може впливати на означений розвиток, тим самим здійснюючи свій вплив на оборонно-промисловий комплекс України. При цьому, визначається, що навіть опосередкований вплив, який він здійснює на цю сферу, дозволяє йому ефективно її розвивати. З'ясовано, що запровадження в Україні президентської системи республіканського правління не має суто негативного аспекту, про що в черговий раз свідчить досвід Сполучених Штатів Америки.

Практична цінність роботи полягає у обґрунтуванні заперечення необхідності змін конституційно-правового Президента України у бік президентської республіки, оскільки навіть в умовах змішаної системи республіканського правління його роль у процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу нашої держави є доволі значною.

Ключові слова: президент, Президент України, оборонно-промисловий комплекс, військово-промисловий комплекс, глава держави, республіка, президентська республіка, змішана республіка.

Постановка проблеми

Реалії сьогодення знову піднімають на порядок денний питання про зміну змішаної системи республіканського правління на президентську [2; 16]. І якщо змішана система передбачає передачу поточного державного управління уряду, віддаючи президентові лише стратегічні сфери, то президентська система не лише залишає за президентом стратегію, а й віддає йому управління

поточними справами. При цьому, переваги та вади подібного запровадження вже були свого часу досліджені [30, с. 262–276], а тому поки не потребують детального аналізу.

Саме тому було б цікавим дослідити ті можливості, які надають президентові впливати на оборонно-промисловий комплекс (ОПК), що є вкрай актуальним в сучасних реаліях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Звісно, не можна вважати, що інститут глави держави або президента не були предметом наукових досліджень. Зокрема, можна згадати напрацювання Ю. Коломійця [9], С. Сербогіної [24] та ін. Оборонно-промисловий комплекс також був об'єктом наукових публікацій. Так, він досліджувався у роботах українських дослідників В. Єманова [5], І. Звонко [8], О. Куцьки [13] та інших вчених.

Не применшуючи доробку вищезазначених дослідників, слід наголосити, що в вітчизняній юриспруденції проблема ролі республіканського глави держави в процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу в його конституційно-правовому вимірі майже не досліджувалась.

Мета і завдання статті

Саме тому, метою цієї статті є конституційно-правовий вимір ролі республіканського глави держави в процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу. Реалізація зазначеної мети потребує виконання низки наукових завдань. По-перше, загалом охарактеризувати главу держави та оборонно-промисловий комплекс. По-друге, розглянути історико-правові особливості впливу глави держави на оборонно-промисловий комплекс. По-третє, розглянути особливості впливу Президента України на оборонно-промисловий комплекс.

Виклад основного матеріалу

У 2024 р. громадяни нашої держави мали б обирати Президента України. Проте, унаслідок збройної агресії РФ ця подія є

малоймовірною, оскільки в умовах воєнного стану вибори не відбуваються. Втім, у США вибори президента відбудуться.

Згідно Конституції України (ст. 102), Президент України інституціонально має подвійний статус: він є главою держави і є гарантом [11]. Згідно Конституції США (розділ 1 ст. II), Президент Сполучених Штатів Америки інституціонально є лише очільником виконавчої влади [10, с. 336]. Тобто, формально, президент США не є главою держави.

Загалом глава держави – це відносно, повністю або частково самостійний у правотворчій сфері вищий державний орган, що, уособлюючи єдність різних гілок влади в державі, здійснює її представництво як всередині країни, так і за її межами [30, с. 44].

Оскільки, президент США, як вже зазначалося, є очільником виконавчої влади, він може здійснювати досить потужний вплив на цю гілку влади. Звісно, він не має можливості впливати на законодавчу та виконавчу гілки. Проте, він активно співпрацює з ними. Зокрема, президент США має право законодавчої ініціативи, про що свідчить той факт, що на початку «Нового курсу» Ф. Д. Рузвельт запропонував Конгресові вичерпну законодавчу програму [1, с. 22].

Те ж саме стосується й судової влади. Зокрема, можна згадати, що відмова губернатора Арканзасу О. Фаубуса виконувати рішення Верховного Суду США про десеґрацію школи в м. Літл-Рок, фактично призвела до паралічу судового рішення. Саме тут у справу втрутився президент США Д. Д. Ейзенхауер, який, на виконання цього рішення, силоміць розпочав процес десеґрації в школі [29, с. 242–243]. Отож ми бачимо, що й судова влада залежить від очолюваної президентом країни виконавчої гілки.

Таким чином, ми бачимо, що президент США, очолюючи виконавчу владу, та співпрацюючи із законодавчою та судовою гілками, фактично уособлює єдність законодавчої, виконавчої та судової влади США.

Крім того, маючи право (за згодою Сенату) укладати міжнародні договори та призначати послів (ч. II розділ 2 ст. II Конституції США), він здійснює представництво Спо-

лучених Штатів Америки за межами країни, а, надаючи Конгресові інформацію про стан справ в країні (розділ 3 ст. II Конституції США), він здійснює означене представництво всередині США [10, с. 337].

Виходячи з усього вищенаведеного, ми можемо констатувати, що президент США функціонально реалізує повноваження глави держави, навіть будучи інституціонально позбавлений цього права.

Щодо Президента України, то, як глава держави він є частково самостійним у правотворчій сфері вищій одноосібний виборний державний орган, що є представником держави як всередині країни, так і за її межами [30, с. 22].

Отже, як ми бачимо, функціонально обов'язки глави держави в умовах республіки виконують президенти.

Щодо оборонно-промислового комплексу (або військово-промислового комплексу – ВПК), то загалом під ним розуміється об'єднання виробників військової продукції, представників збройних сил та частини адміністративного апарату держави, яке утворюється з метою координації зусиль у сфері науково-технічного та матеріально-технічного забезпечення потреб національної оборони [26, с. 227].

Першим із провідних політиків термін ВПК використав Д. Д. Ейзенхауер у своєму виступі 1961 р. Залишаючи посаду президента США, він зазначив, що «...єднання між колосальним військовим апаратом і великою військовою промисловістю – щось нове в історії Америки... Ми повинні в наших державних справах бути обережними, щоб цей військово-промисловий комплекс у своєму розвитку не вийшов з-під нашого контролю...» [4, с. 598–599].

Якщо розглядати ВПК США, то на сьогодні державний апарат у ньому представлений Управлінням перспективних досліджень міністерства оборони США – більш відомим як «DARPA», яке, як відомо, втілює в життя значну кількість програм та проєктів, які значною мірою впливають на розвиток національної технологічної бази [28, с. 63].

Особливо ефективно ВПК США відзначився з початком допомоги Україні в 2022 р. Зокрема, продаж нашій державі протягом

2018 – 2021 рр. переносного ПТРК FGM «Javelin [6, с. 121–122], поміж іншим, дозволив нам зупинити танкову навалу російського агресора [31]. Те ж саме сталося, коли до України прибула реактивна система залпового вогню M142 «HIMARS» (High Mobility Artillery Rocket System) [6, с. 107]. Як зазначив з цього приводу Головнокомандувач Збройних Сил України В. Залужний: «Нам вдалося стабілізувати ситуацію. Вона складна, напружена, але повністю контрольована. Важливим чинником, що сприяв утриманню нами оборонних рубежів і позицій, є вчасне прибуття M142 HIMARS, які завдають прицільних ударів по ворожих пунктах управління, складах зберігання боєприпасів та палива» [25].

Виробником цих технологічних інновацій є американська корпорація «Lockheed Martin». Як один з виробників військової продукції, вона входить до ВПК США.

В СРСР формально не визнавалося існування ВПК. Більше того, сам термін мав негативне значення і стосувався лише капіталістичних країн. Щоправда, в СРСР існував аналог ВПК – воєнна промисловість [4, с. 599].

В Україні, відповідно до ст. 3 Закону України «Про оборону України», підготовка держави до оборони в мирний час включає розвиток військово-промислового комплексу, створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і майна в необхідних обсягах [20].

14 липня 2000 р. Президент України своїм Указом утворив Державну комісію з питань оборонно-промислового комплексу України як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Її основними завданнями стали: розробка і реалізація державної політики у сфері функціонування та розвитку ОПК, відповідних воєнно-промислових та військово-технічних державних програм; спрямування і координація діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері реалізації оборонно-промислової політики; підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавчого врегулювання в оборонно-промисловій

сфері та щодо формування Державного бюджету України з питань фінансування оборонно-промислової сфери, забезпечення виконання державного оборонного замовлення, здійснення заходів з мобілізаційної підготовки держави; контроль за цільовим та ефективним використанням бюджетних та інших коштів, що виділяються для забезпечення функціонування і розвитку ОПК, виконання державного оборонного замовлення і заходів з мобілізаційної підготовки держави; здійснення відповідно до законодавства інших контрольно-наглядових, а також регуляторних функцій, покладених на Державну комісію з питань ОПК; розвиток міжнародного військово-промислового і військово-технічного співробітництва, підготовка та укладення міжнародних угод з цих питань [21]. У 2003 р. Комісія припинила своє існування [19].

У 2001 р. Кабінет Міністрів України створив Урядовий комітет з питань оборони, оборонно-промислового комплексу та правоохоронної діяльності, який очолив прем'єр-міністр України [17] і який проіснував до 2005 року [15].

24 січня 2020 р. Кабінет Міністрів України створив Міжвідомчу комісію з питань оборонно-промислового комплексу – тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, утворений для забезпечення узгодження дій центральних органів виконавчої влади з питань, пов'язаних з функціонуванням оборонно-промислового комплексу у рамках формування та реалізації державної військово-промислової політики [23].

Цей орган став одним з елементів ОПК з боку держави, поряд із Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості та іншими інституціями.

Щодо виробників зброї, то тут можна згадати державні багатопрофільні підприємств різних галузей оборонної промисловості України, які об'єднані в акціонерне товариство «Українська оборонна промисловість», більш відоме під її скороченою назвою – «Укроборонпром» [18].

Розглядаючи роль глави держави в процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу, слід, перш

за все, зауважити, що тут ми маємо на увазі не лише інституціональний, а й функціональний його статус як глави держави. Інакше кажучи, оскільки функціонально будь-який президент або монарх є главою держави, навіть не будучи ним інституціонально, ми будемо розглядати главу держави як функціональний статус будь-якого національного лідера.

Так, у відповідь на запуск Радянським Союзом у 1957 р. штучного супутника Землі, президент США Д. Д. Ейзенхауер поставив перед міністерством оборони завдання в найкоротші терміни розробити пропозиції щодо завоювання і збереження лідерства в космічній сфері, а більш широко – в усіх високотехнологічних областях.

В результаті гострих дебатів всередині міністерства оборони 7 лютого 1958 р. була видана директива МО США № 000.15, що надала Управлінню перспективних досліджень (*англ.* «Advanced Research Projects Agency» – «ARPA») повноваження в сфері організації та проведення робіт у сфері високих технологій. Конгрес США 12 лютого 1958 р. актом Public Law 85-325 схвалив створення ARPA. Відповідно до цього закону, повноваження в області проведення передових досліджень і розробок делегувалися міністерству оборони терміном на один рік.

23 березня 1972 р. Директивою міністерства оборони був змінений статус Управління: воно стало структурним підрозділом міністерства оборони. Відповідно, змінилася і назва: Управління перспективних досліджень і розробок стало Управлінням перспективних досліджень і розробок міністерства оборони («DARPA»).

Зворотне перейменування, з DARPA в ARPA, сталося 22 лютого 1993 р. Це було пов'язано з новою стратегією, яка проводилася президентом США Б. Клінтоном «Технології для економічного зростання США – новий напрямок формування економічної могутності». Відповідно до даної стратегії, військово-політичне керівництво США в той період вважало, що з розпадом СРСР ризик прямого військового конфлікту знизився і для США доцільно проводити лінію на зменшення прямого військового протистояння. Проте, у зв'язку з необхідністю поси-

лення оборонної спрямованості досліджень, проведених Управлінням, вже 10 лютого 1996 р. був прийнятий новий закон «Public Law 104-106, under Title IX of Fiscal YEAR 1996 Defense Authorization Act», за яким «ARPA» знову отримало назву «DARPA» [28, с. 70–71].

До речі, в Україні також, свого часу, виникла ідея утворення аналога DARPA. Так, у січні 2021 р. віце-прем'єр-міністр – міністр з питань стратегічних галузей промисловості О. Урський озвучив плани про створення в Україні Агенції оборонних технологій. Те ж саме зробили Національний інститут стратегічних досліджень та Український інститут безпекових досліджень, запропонувавши Кабінету Міністрів та Міністерству Оборони України створити Агентство з розвитку оборонних технологій [7].

Згодом з'явилася й офіційна назва – «Державна агенція передових дослідницьких проєктів» (*англ.* «Government Advant Research Development Agency» – «GARDA»), до створення якої долучився колишній директор DARPA Е. Тетер [14].

Повноцінний запуск GARDA, метою якої й був розвиток інноваційних технологій в оборонно-промисловому комплексі, планувався на 2022 рік. Саме на цьому наголошував заступник директора департаменту оборонно-промислового комплексу Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України Д. Грищак [7]. Утім, з початком широкомасштабної російської агресії проти України, ситуація істотно загальмувала.

Звісно, GARDA, у своїй діяльності повинна була звітною перед парламентом та урядом. Проте, й президент мав можливість взаємодіяти із цим органом, оскільки, поряд із парламентом, міністерством оборони та економіки, міг замовляти в Агентстві відповідні проєкти [14].

Отже, в Україні президент також може впливати на процеси формування та функціонування оборонно-промислового комплексу.

Зокрема, як глава держави, він, згідно ч. 1 ст. 102 Конституції України, виступає від її імені. Саме, враховуючи цю можливість, Президент України 30 вересня 2023 р., ви-

ступивши на Форумі Оборонних Ініціатив, оголосив про створення Альянсу Оборонних Індустрій. Саме в рамках цього виробникам озброєння та військової техніки з усього світу було запропоновано доєднатися до відповідної декларації та продемонструвати, що вони готові, разом з Україною, «будувати арсенал вільного світу» [3]. Як відомо, вже на момент Форуму, декларацію підписали 38 компаній з 19 країн [27].

Крім того, як «гарант державного суверенітету, територіальної цілісності» (ч. 2 ст. 102 Конституції України), Президент України «забезпечує державну незалежність, національну безпеку» (п. 1 ст. 106 Конституції) та «є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України» (п. 17 ст. 106 Конституції) [11].

Загалом, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України визначається як найвищий керівник збройних сил держави [12, с. 346].

Крім Конституції України, повноваження Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, визначаються низкою законів (ч. 2 ст. 6 Закону України «Про оборону України») [20]. Одним з таких законів є Закон України «Про Раду національної безпеки та оборони України», який визначає главу нашої держави в якості голови РНБО (ч. 1 ст. 5 Закону), а Прем'єр-міністра та Міністра оборони України – в якості її членів (ч. 2 ст. 6 Закону). Враховуючи ж те, що РНБО «здійснює поточний контроль діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони» (п. 2 ст. 4 Закону) [22], а Кабінет Міністрів є, хоча й вищим органом державної влади, але в системі органів виконавчої влади (ч. 1 ст. 113 Конституції України) [11], можна припустити, що у сфері оборони та, особливо, національної безпеки, Президент України, через РНБО, може здійснювати вплив на уряд. Водночас, згідно ст. 9 Закону України «Про оборону України», саме Кабінет міністрів «організовує розроблення і виконання державних програм... розвитку озброєння і військової техніки» [20]. Враховуючи ж той факт, що розвиток «озброєння і військової техніки» прямо стосується питань оборони та національної безпеки,

Президент України опосередковано, через РНБО та Кабінет Міністрів України, може впливати на означений розвиток, тим самим здійснюючи свій вплив на оборонно-промисловий комплекс України.

Висновки

Отже, запровадження в Україні президентської системи республіканського правління не має суто негативного аспекту, про що в черговий раз свідчить досвід Сполучених Штатів Америки. Проте й змішана система має у собі потенціал для подальшого розвитку й трансформації. І якщо ми звернемо увагу, яку роль Президент України відіграє у процесах формування та функціонування оборонно-промислового комплексу нашої держави, ми побачимо, що навіть опосередкований вплив, який він здійснює на цю сферу, дозволяє йому ефективно її розвивати.

Література

1. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США / пер. з англ. Київ: Україна, 1999. 554 с.
2. Водяний А. Данілов: я за жорстку президентську республіку [Електронний ресурс]. *LB.ua*. 2021. 25 жовтня. URL: https://lb.ua/news/2021/10/25/496965_danilov_zhorstku_prezidentsku.html (Дата звернення: 01.10.2023).
3. Володимир Зеленський звернувся до учасників Форуму оборонних індустрій [Електронний ресурс] / *Офіс Президента України*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zPnYcEGB5HU&t=32s> (Дата звернення: 01.10.2023).
4. Головка В. В. Воєнно-промисловий комплекс (ВПК). *Енциклопедія історії України*: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Вид-во «Наукова думка», 2003. Т. 1: А–В. С. 598-599.
5. Єманов В. Вклад оборонно-промислового комплексу України у формування державної безпеки. *Чесць і закон*. 2022. № 4 (83). С. 87-95.
6. Жорохов М. Зброя перемоги. Харків: Віват, 2000. 256 с. (Серія «Історія і політика»).
7. Запуск Агенції оборонних технологій планується на 2022 рік – Мінстратегпром [Електронний ресурс]. *Укрінформ*. 2021. 13 серпня. URL: <https://www.ukrinform.ua/gubric-economy/3297115-zapusk-agencii-oboronnih-tehnologij-planuetsa-na-2022-rik-minstrategprom.html> (Дата звернення: 01.10.2023).
8. Звонко І. М. Особливості розвитку оборонно-промислового комплексу України після відновлення незалежності (1990-ті роки). *Культурологічний альманах*. 2023. Вип. 2. С. 58-63.
9. Коломієць Ю. М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади і управління зарубіжних країн. Харків: Основа, Ун-т внутрішніх справ, 1998. 246 с.
10. Конституції зарубіжних країн: навч. посібник / авт.-упоряд.: В. О. Серьогін, Ю. М. Коломієць, О. В. Марцеляк та ін.; ред. В. О. Серьогін. Харків: ФІНН, 2009. 664 с.
11. Конституція України : за станом на 01 січня 2020 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (Дата звернення: 01.10.2023).
12. Кравець Є. Я. Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України. *Юридична енциклопедія*: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1: А–Г. С. 346-347.
13. Куцька О. Періодизація функціонування оборонно-промислового комплексу України у 1991–2021 роках. *Воєнно-історичний вісник*. 2022. № 43 (1). С. 25-42.
14. Перемогти у війні майбутнього: в Україні створять аналог легендарної американської DARPA [Електронний ресурс]. *ТЕКСТИ.org.ua*. 2017. 17 жовтня. URL: https://texty.org.ua/fragments/80233/Peremogty_u_vijni_majbutnogo_v_Ukrajini_stvorat-80233/ (Дата звернення: 01.10.2023).
15. Питання діяльності урядових комітетів : Постанова Кабінету Міністрів України № 1020 від 14 жовтня 2005 р. [Електронний ресурс] // *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1020-2005-p#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

16. Президентська республіка в Україні? [Електронний ресурс] / *LIGAnet*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=T4j_dCAj5XI (Дата звернення: 01.10.2023).

17. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2000 р. № 339 : Постанова Кабінету Міністрів України № 1165 від 13 вересня 2001 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2001-п#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

18. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1221 : Постанова Кабінету Міністрів України № 374 від 06 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-2011-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

19. Про зміни та визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України : Указ Президента України № 586/2003 від 9 липня 2003 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586/2003#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

20. Про оборону України : Закон України № 1932-ХІІ від 06 грудня 1991 р. : станом на 15 квітня 2023 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

21. Про Положення про Державну комісію з питань оборонно-промислового комплексу України : Указ Президента України № 1073/2000 від 19 вересня 2000 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073/2000#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

22. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України № 183/98-ВР від 05 березня 1998 р. : станом на 29 липня 2023 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

23. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань оборонно-промислового комплексу : Постанова Кабінету Міністрів України № 54 від 24 січня 2020 р. [Електронний ресурс]. *Верховна Рада України, законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/54-2020-п#Text> (Дата звернення: 01.10.2023).

24. Серьогіна С. Г. Теоретично-правові та організаційні засади функціонування інституту президентства в Україні: монографія. Харків: Ксілон, 2001. 280 с.

25. Ситуація на фронті стабілізувалася – Залужний каже, що допомогли HIMARS [Електронний ресурс]. *Укрінформ*. 2022. 18 липня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3531927-situaciya-na-fronti-stabilizovalasa-zaluznij-kaze-sodopomogli-himars.html> (Дата звернення: 01.10.2023).

26. Смолянюк В. Ф. Оборонно-промисловий комплекс. *Юридична енциклопедія*: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2002. Т. 4: Н–П. С. 227-228.

27. Створення альянсу оборонних індустрій [Електронний ресурс] / *Espresso*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kUGVpPqCzIA> (Дата звернення: 01.10.2023).

28. Сухонос В. В., Сухонос В. В. Державний механізм забезпечення національної безпеки: інституціонально-правова та технологічна парадигми: монографія. Суми: Університетська книга, 2019. 288 с.

29. Сухонос В. В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму: монографія. Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. 336 с.

30. Сухонос В. В. Інститут глави держави в конституційному праві: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2011. 339 с.

31. Ahronheim A. The weapons that are turning the Russian hunters into prey – analysis [Electronic resource]. *The Jerusalem Post*. 2022. March 1. URL: <https://www.jpost.com/international/article-699010> (Дата звернення: 01.10.2023).

Volodymyr V. Sukhonos
**THE REPUBLICAN HEAD OF STATE
IN THE PROCESSES OF FORMATION
AND FUNCTIONING OF THE
DEFENSE INDUSTRIAL COMPLEX:
CONSTITUTIONAL AND LEGAL
DIMENSION**

The article is devoted to the issues of the constitutional and legal dimension of the role of the republican head of state in the processes of formation and functioning of the defense-industrial complex.

At the same time, the question of the role of the president in the mentioned processes is of some interest for domestic jurisprudence, since in the modern domestic society, discussions regarding the transformation of the mixed system of republican government into the presidential one has started again.

Therefore, the purpose of this study is the role of the republican head of state in the processes of formation and functioning of the defense-industrial complex, in particular, its constitutional and legal dimension.

The article substantiates that the president of the United States, heading the executive branch and cooperating with the legislative and judicial branches, actually embodies the unity of the legislative, executive and judicial branches of the United States. It has been found that the US president functionally exercises the powers of the head of state, even if he is institutionally deprived of this right. It has been proven that

functionally the duties of the head of state in the conditions of the republic are performed by presidents. The article concludes that in Ukraine the president can also influence the processes of formation and functioning of the defense-industrial complex. It is emphasized that, taking into account the fact that the development of weapons and military equipment is directly related to issues of defense and national security, the President of Ukraine indirectly, through the NSDC and the Cabinet of Ministers of Ukraine, can influence the specified development, thereby exerting his influence on the defense-industrial complex of Ukraine. At the same time, it is determined that even the indirect influence he exerts on this sphere allows him to effectively develop it. It was found that the introduction of the presidential system of republican government in Ukraine does not have a purely negative aspect, which is once again evidenced by the experience of the United States of America.

The practical value of the work lies in substantiating the denial of the need to change the constitutional and legal President of Ukraine towards a presidential republic, since even in the conditions of a mixed system of republican government, his role in the processes of formation and functioning of the defense-industrial complex of our country is quite significant.

Key words: president, President of Ukraine, defense-industrial complex, military-industrial complex, head of state, republic, presidential republic, mixed republic.